

**УНІВЕРСИТЕТ УШИНСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ**

**КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
СПОРТИВНИХ ДИСЦИПЛІН**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ,
СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

**МАТЕРІАЛИ VII МІЖНАРОДНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
17-18 жовтня 2023 року**

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2023

УДК 370.15+371.302.81+613
С916

*Друкується згідно з рішенням Вченої ради Державного закладу
“Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського”*

Протокол № 4 від 26 жовтня 2023 р.

Джуринський П. Б. доктор педагогічних наук, професор – голова оргкомітету;
Дразіна Є. В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін Університету Ушинського, заступник – голови оргкомітету;
Башавець Н. А. доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін Університету Ушинського;
Р. Урбан, професор, Голова вченої ради Інституту фізичної культури Щецинського університету (Польща);
М. Крету, професор, факультет фізичного виховання та спорту, Університет Пітешті (Румунія);
Афтімічук О. Є. доктор педагогічних наук, професор. ДУФВіС (м. Кишинів, Молодова);
Ігнатенко С. О. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичної культури та спортивних дисциплін Університету Ушинського;
Дроздова К. В. кандидат педагогічних наук.

Рецензенти:

Соколова Ганна Борисівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, в. о. директора навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації

Пільова Світлана Георгіївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури і спорту, Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Сучасні проблеми фізичного виховання, спорту та здоров'я людини :
С916 матеріали VII інтернет-конференції. м. Одеса, 17-18 жовтня 2023 р.
Одеса. : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 192 с.

У збірнику матеріалів конференції розглянуті всебічні аспекти організації занять з фізичного виховання, спорту і здоров'я людини.

At the conference proceedings are considered comprehensive aspects of physical education and sports.

УДК 370.15+371.302.81+613.7

© Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського», 2023

Література:

1. Агеєв П. М., Саєнко С. В., Запольський Д.П. Зміст педагогічних понять у розвитку координаційних здібностей єдиноборців. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, Київ, 2011. Вип.12. С.8-13.
2. Платонов В. Н. Загальна теорія спорту. Київ: Олімпійська література, 2004. С. 808.
3. Фізичне виховання. Бокс. КПП ім. Ігоря Сікорського; уклад. Назимок В. В., Гаврилова Н.М., Мартинов Ю.О., Добровольський В.Е., Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. С.135.

ГОТОВНОСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Борщенко В. В., Цишкова В. В.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна

Анотація. В роботі висвітлено проблему підготовки майбутніх спеціалістів з фізичної культури до формування здорового способу життя в учнів закладів загальної середньої освіти. Показано, що традиційна система підготовки спеціаліста з фізичної культури вирішує переважно завдання функціонального освоєння педагогічної професії та недостатньо спрямована на формування здорового способу життя школярів.

Мета дослідження: вивчити ступінь теоретичної підготовленості майбутніх фахівців з фізичної культури до формування здорового способу життя в школярів. **Методи дослідження:** аналіз, експеримент, педагогічне тестування, самооцінка.

Аналіз літератури дозволив охарактеризувати змістовний компонент підготовки майбутніх вчителів з фізичної культури. Це комплекс теоретичних знань, розуміння сутності здорового способу життя, його значення в підтримці здоров'я та взаємозв'язку фізичної культури, спорту та здоров'я.

Показниками цього технічного критерію є повнота та системність професійних знань про здоров'я та здоровий спосіб життя: терміни та поняття; факти, що виступають основою інших видів знань і відображають властивості та зв'язки об'єктів та процесів реальної дійсності, а також закони їхнього протікання; закони, що відбивають зв'язки фактів; теорії, що поєднують значну сукупність фактів та пов'язують їх закони; методологічні знання про методи, процес та історію пізнання, різні способи діяльності; знання оцінки. Дослідження показало, що значна частина студентів (58,2%) не орієнтується в структурі та функції педагогічної діяльності.

Теоретична підготовка більшості студентів до формування здорового способу життя школярів засобами фізичної культури та спорту відповідає недостатньому рівню, що не дозволяє якісно виконувати цю роботу. Дані, отримані в результаті самооцінки, показують, що найнижче студенти оцінюють свій рівень сформованості рефлексивних, комунікативних, організаторських умінь.

Актуальність. Державна політика по відношенню до дитинства визначається як діяльність, яка спрямована на створення безпечних умов для навчання, виховання, розвитку та самореалізації дітей та підлітків [1]. Важлива роль у цьому належить висококваліфікованим фахівцям з фізичної культури, які мають знання щодо здоров'язбережувальних технологій, різних засобів і форм рухової активності та здатні не тільки залучити дітей до занять фізичною культурою і спортом, а й організувати їхнє здорове активне дозвілля.

Однак підготовка вчителів фізичної культури в закладах вищої освіти все ще орієнтована, в основному, на вирішення завдань спортивної підготовки та розвитку фізичних якостей школярів. При цьому недооцінюється роль формування здорового способу життя дітей та необхідність підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до такої діяльності.

Це негативно позначається на забезпеченні цілісності підготовки майбутніх фахівців, їхньої націленості на формування в школярів усвідомленої потреби у фізичному вдосконаленні, вихованні у навичок здорового способу життя в учнів. Звідси випливає необхідність спеціальної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури до формування здорового життя школярів.

Мета дослідження полягала у вивченні ступеня теоретичної підготовленості майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту до формування здорового способу життя в учнів.

Завдання дослідження: 1. Охарактеризувати змістовний компонент підготовки студентів до формування здорового способу життя в учнів. 2. Визначити сформованість технологічних знань, необхідних для формування здорового способу життя школярів.

Виклад основного матеріалу. Змістовий компонент у структурі підготовки вчителя фізичної культури до формування здорового способу життя (ЗСЖ) визначає рівень компетентності студентів, який проявляється в комплексі теоретичних знань, розуміння сутності здорового способу життя, його значення у підтримці здоров'я та взаємозв'язку фізичної культури, спорту та здоров'я [2].

Це передбачає опору на фундаментальні, узагальнені методологічні знання, що дають орієнтир та дозволяють прогнозувати провідні тенденції формування ЗСЖ учнів засобами фізичної культури і спорту; інтеграцію змісту як системи взаємопов'язаних смислових одиниць, що забезпечує цілісне розуміння педагогічного процесу та передбачає різні види взаємодії між дисциплінами на різних етапах підготовки майбутніх спеціалістів до формування ЗСЖ школярів від простих міжпредметних зв'язків до інтеграції високого рівня.

Технологічна готовність базується на характеристиках змістовного та технологічного компонентів готовності. Показниками цього критерію є повнота і системність професійних знань про здоров'я і ЗСЖ, його формування та збереження засобами спорту та фізичної культури, повнота засвоєння та доцільність застосування необхідних умінь у підготовці майбутнього вчителя.

Теоретичне дослідження показало, що становлення професіоналізму на етапі здобування вищої освіти істотно залежить від системного об'єднання дисциплін, насамперед профілюючих, з орієнтацією на цілісну професійну діяльність, де окрема дисципліна має бути засобом досягнення цієї мети. А також те, що знання не можуть бути системними, якщо їхня структура відповідає структурі наукової теорії, і тому зрозуміло, що без досвіду структурування засвоєних знань, тобто без навичок таких дій, якість знань студентів залишатиметься низькою.

Сьогодні кожна дисципліна швидше виступає як мета, яка знижує ефективність роботи. Процес засвоєння студентами знань про технологію формування ЗСЖ школярів засобами фізичної культури і спорту ускладнюється тим, що недостатньо літературних джерел, в яких описані конкретні методи, способи та прийоми організації цього процесу.

Регуляцію професійної діяльності вчителя фізичної культури до формування здорового способу життя школярів засобами фізичної культури і спорту забезпечує синтез таких видів знань:

- терміни та поняття, які служать для позначення конкретного виду об'єктів чи сукупності знань (це й мовлення, з допомогою якого оформляється думка);
- факти, які виступають основою інших видів знань і які відбивають властивості та різноманітні зв'язки об'єктів і процесів реальної дійсності, і також закони їхнього протікання;
- закони, які відображають зв'язки фактів;
- теорії, які поєднують значну сукупність фактів і пов'язують їх закони, що вносять в систему уявлення особистості, допомагаючи їх осмислити;
- методологічні знання про методи, процес та історію пізнання, різні способи діяльності;
- оцінні знання, які характеризують норми ставлення до об'єктів.

Усі названі види знань простежуються у змісті підготовки фахівця з фізичної культури і спорту до формування ЗСЖ школярів. Вони взаємопов'язані, впливають один на одного і на особистість, яка їх засвоює.

З метою підтвердження думки фахівців і нашого припущення про недостатню готовність майбутніх вчителів фізичної культури до формування ЗСЖ школярів був проведений констатувальний експеримент, у якому взяло участь 78 студентів старших курсів Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та реабілітації Університету Ушинського. В процесі проведення експерименту використовувалися діагностичні завдання, які включали комплекс проектувальних запитань стосовно окремих сторін шкільної фізкультурно-спортивної діяльності.

Зокрема, випробуванним пропонувалося відповісти на запитання, які пов'язані з визначенням основних понять: «здоров'я», «здоровий спосіб життя», особливостями проведення спортивних заходів, виявленням засобів фізичної культури та спорту, що забезпечують оздоровчий ефект.

Отже, дослідження показало, що навіть до кінця навчання у ЗВО значна частина студентів не орієнтується у структурі та функціях педагогічної діяльності, не вникла в її сутність та значення. Багато студентів не змогли впевнено пояснити, за допомогою яких засобів фізичної культури можна формувати ЗСЖ школярів, не змогли навести приклади формування ЗСЖ методами, прийомами фізичного виховання та спорту, обґрунтувати їхню логічну послідовність тощо.

У той же час були продемонстровані знання методики викладання рухливих та спортивних ігор у школі. Спостерігалися хороші знання про педагогічну діяльність. Це говорить про слабку методологічну підготовку студентів до формування ЗСЖ школярів.

Так, навіть у полегшених умовах (при виборі правильних відповідей із чотирьох – п'яти можливих варіантів) 58,2% студентів відповіли неправильно та 41,8% піддослідних – неповно на діагностичні питання, які пов'язані зі специфікою засобів. На питання, пов'язані з інтеграцією знань щодо формування здорового способу життя школярів засобами рухливих та спортивних ігор, студенти відповіли точніше.

На нашу думку, це пояснюється тим, що питанням фізичного виховання школярів приділяється достатня увага в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури та надається провідного значення у процесі практичної діяльності в умовах школи.

Найнижчі оцінки отримали відповіді студентів, які відображали знання особливостей проведення спортивних заходів у школі (52,2% неправильних та 33,7% неповних відповідей); функцій цієї діяльності у шкільництві (49,4 – неправильних, 28,5% – неповних); сутності здорового способу життя (73,1% – неправильних відповідей).

Аналіз сформованості технологічних знань показав, що теоретична підготовка більшості студентів до формування здорового способу життя школярів засобами фізичної культури та спорту відповідає недостатньому рівню, що не дозволяє якісно виконувати цю роботу.

Паралельно був проведений аналіз самооцінки студентів. Основні вміння, які необхідні для формування ЗСЖ школярів було об'єднано в сім груп:

1. проектувальні,
2. конструктивні,
3. організаторські
4. комунікативні,
5. гностичні,
6. дослідні,
7. рефлексивні,
8. практичні.

Студенти оцінювали власну готовність за 10-бальною шкалою. Розраховувалися середньо групові оцінки. Результати самооцінки показують, що найнижче студенти оцінюють свій рівень сформованості рефлексивних, комунікативних, організаторських умінь. Студенти відзначили недостатньо розвинений, порівняно з іншими вміннями, рівень сформованості умінь планувати систему фізкультурно-спортивних занять відповідно до стану здоров'я, особливостей фізичного розвитку, підготовленості та уподобань

вихованців, переробляти науково-методичний матеріал з метою його адаптації до закономірностей фізкультурно-практичної діяльності, організації самоврядування учнів, мобілізації їх творчої активності у процесі формування правильного ставлення до спортивних ігор, критичноконструктивного аналізу підсумків спільної діяльності.

Найбільш високо студенти оцінили вміння, орієнтовані переважно на фізичне виховання (проектувальні вміння), практичні вміння навчати фізичним вправам [3]. На наш погляд, це пов'язано з вищим рівнем сформованості умінь з фізичного виховання школярів, ніж формування ЗСЖ вихованців засобами фізичної культури і спорту. Крім того, досить високо респонденти оцінили свої вміння здійснювати відбір засобів, впроваджувати спортивні заходи у режимі навчального дня та під час позакласної роботи (гностичні та конструктивні вміння). На нашу думку, це пояснюється значним випередженням і різноманіттям практичних рекомендацій, ступенем теоретичної розробленості досліджуваної проблеми.

Висновки. Таким чином, констатуючий експеримент показав недостатній рівень підготовленості студентів – майбутніх вчителів фізичної культури – до формування здорового способу життя школярів. В цілому, проведене теоретичне дослідження та констатуючий експеримент підтвердили актуальність вирішуваної проблеми, виявили необхідність оновлення змістовного та технологічного компоненту підготовки студентів факультету фізичної культури до формування здорового ЗСЖ учнів, і показали, що традиційна система підготовки фахівця з фізичної культури і спорту переважно вирішує завдання функціонального освоєння педагогічної професії та недостатньо спрямовано на формування ЗСЖ школярів. Педагоги відчувають значні труднощі, пов'язані з відсутністю гнучких організаційнопедагогічних умов, які сприяють інтеграції знань, отриманих у процесі навчання в ЗВО з таких дисциплін, як педагогіка, психологія, анатомія, фізіологія, гігієна, з дисциплін підготовки для саморозвитку суб'єкта.

Література:

1. Верховна рада України : Закон про фізичну культуру і спорт від 24.12.1993 р. № 3809-ХІІ. Дата оновлення 25.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення 10.06.2022).
2. Мосейчук Ю. Ю. Теоретико-методологічні основи формування культури здоров'я у майбутніх учителів фізичної культури. моногр. Чернівці : «Місто», 2018. 436 с
3. Подгорна В.В., Дроздова К.В. Особливості діяльності вчителя фізичної культури в умовах Нової Української школи. Вісник Черніговського національного університету імені Т.Г. Шевченка. 2019. Вип. 1 (157). С. 147-152.